

ONA TILI VA ADABIYOT O'QITISH METODIKASI

Kuldasheva Suraye Abduvaliyevna

Toshkent viloyati Angren shaxar

8 - umumiy o'rta ta'lim maktabi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *ushbu maqolada pedagoglarning bilim darajasini oshirishda zamonaviy zamon talabi bo'lgan ta'limning zamonaviy texnologiyalari muhim o'rin tutadi.*

Kalit so'zlar: *metodlar, o'qitish, ona tili, adabiyot, pedagogik texnologiya, ta'lim, talaba.*

Dunyo mamlakatlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida, ayniqsa intellektual rivojlanish sohasida, 21-asr katta o'zgarish emas. Rivojlanish ta'limga ergashadi va o'ziga ko'proq e'tibor berishga chaqiradi. Bugungi kunda o'qitish va ko'nikmalarni rivojlantirish jarayon oldida turgan eng dolzarb masalalardan biriga aylandi. Bu, o'z navbatida, o'quv dasturlari va rejalarini ishlab chiqish, o'quv jarayonini tashkil etishga yangicha yondashuvlarni talab qiladi. Maktab ta'limini rivojlantirishning, ayniqsa o'quv jarayonini tashkil etishning asosiy omillaridan biri bu pedagogik mahoratdir. Chunki o'qituvchi qanday ishlashni biladi, agar u o'z ishini yoqtirsa, yangi tajriba orttirish uchun ko'p mehnat qilsa va yangilarini qidirsas, uning o'qitishi o'z sinfida juda samarali bo'ladi. Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimining ularning kasbiy mahoratini oshirish va oshirishdagi o'rnini beqiyosdir. Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimi ta'lim samaradorligini oshirishda yuqori natijalarga erishish uchun zamin yaratadi, chunki unda har bir o'qituvchi o'z ehtiyojlaridan kelib chiqib tanlashi mumkin bo'lgan malaka oshirish turlari belgilab berilgan.

Ma'lumki, har qanday pedagogik texnologiya "o'quv jarayoni - tarbiyachi" munosabatlarida tashkil etiladi, ya'ni o'qituvchi va stajyor bir xil ta'lim yo'nalishida ishlaydi. Mashg'ulot tinglovchining o'zini topishi, muammolarga echim topishi, guruhda do'stona muhit yaratishi, mantiqiy xulosalar chiqarishi, o'z fikrini halol va erkin ifoda etishi uchun sharoit yaratadi. O'qituvchining o'zi o'qituvchi, menejer, yo'l boshchi, kuzatuvchi, rahbar, talabaning do'sti, sherigi va yordamchisi (o'quvchi yoki tinglovchi) sifatida ishlaydi.

O'z mutaxassisligi bo'yicha ona tili va adabiyot o'qituvchilarini zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida tayyorlashni tashkil etish quyidagi maqsadlarni nazarda tutadi:

* ona tili va adabiyoti ixtisosligiga ega bo'lgan maktab o'qituvchilarining kasbiy darajasining doimiy o'sishini hisobga olgan holda uni rivojlantirish va takomillashtirish;

* pedagogik fikrlashni bosqichma-bosqich boyitish;

* Ta'lim jarayonida foydalanish zarur bo'lgan zamonaviy va axborot texnologiyalarini, uslubiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish va joriy etish;

* Xalqaro pedagogik tajribani joriy etish va ularni o'quv jarayoniga tatbiq etish;

* tinglovchilarning ehtiyojlari va ehtiyojlarini tarbiyalash usullari, usullari va vositalarini to'g'ri tanlash;

* o'quv jarayonini prognoz asosida tashkil etish, shuningdek texnologik xarita orqali interfaol darslarni tashkil etish.

Ona tili va adabiyot o'qituvchilari malakasini oshirish kurslarini ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida maqsadli tashkil etish ushbu soha mutaxassislarining ehtiyojlariga mos bo'lib, unda quyidagi vazifalar belgilangan:

* ona tili va adabiyot o'qituvchilarining malakasini oshirishni zamonaviy ta'lim talablari asosida tashkil etish;

* Ona tili va adabiyoti mutaxassisligi bo'yicha maktab o'qituvchilarining malakasini oshirishda zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan samarali va o'rinli foydalanish;

* ona tili va adabiyoti mutaxassisligi bo'yicha maktab o'qituvchilarining malakasini oshirishda masofaviy o'qitish usullaridan oqilona foydalanish;

* O'z mutaxassisligi bo'yicha boshlang'ich maktab o'qituvchilarining malakasini oshirish uchun o'quv-uslubiy resurslardan foydalanish;

* ona tili va adabiyoti bo'yicha o'z kasbiy mahoratini oshirish, ilg'or tajribalarni ommaviy axborot vositalarida e'lon qilish bo'yicha o'qitilgan maktab direktorlari bilan tajriba almashish.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarning kommunikativ savodxonligini oshirish, ularni mustaqil va ijodiy fikrlashga yo'naltirishdir. Fikrlarni to'g'ri, ravon, oqilona ifoda etish g'oyasini o'rgatish. Uni amalga oshirishning eng kuchli omillaridan biri bu samarali matn yaratish texnologiyasini ishlab chiqish, o'quv amaliyotini izchil amalga oshirish, talabalarni muammoli o'qitish vazifalari orqali tadqiqot va kashfiyotlarga yo'naltirish ,so'z boyligini kengaytirishda nutq qobiliyatini shakllantirish (so'zning lingvistik ma'nolarini talqin qilish) nutq va matn yaratish), bu so'zni "bilish" va tanlab ishlatish, mahorat va mahorat lug'atini shakllantirish uchun mo'ljallangan. Lekin talabalar ko'nikmalarini universal texnologiya shakllantirish uchun matn-intensiv yaratish, ular bir xil maqsadga xizmat, maxsus joy matn bosqichli tizimi ishlab chiqish va amalga oshirish yaratish. Axborot savodxonligini ta'minlash va qo'llab-quvvatlashning asosiy omili nutqiy vaziyatlarning talabiga binoan izchil, aniq, ravon ifoda etish, tezkor yozish ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Umuman olganda, DTSni to'liq amalga oshirish o'quvchilarning kommunikativ savodxonligini rivojlantirishni, ona tili ta'limida mustaqil yozish ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyasini ishlab chiqishni va tizimli takomillashtirishni talab qiladi. Qasddan qo'llash mustaqil matnni yaratish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va mahorat ko'nikmalari ona tili darslarida o'rganiladigan har bir mavzuning asosiy maqsadiga aylanishi kerak. Matn yozishning mantiqiy davomi matn tilini, matnni o'rganish va tahrirlashning mantiqiy va uslubiy darajasini o'rganishdir.

Ona tilida yangi til iboralarini izlash, uni sinfda qo'llash, ijodiy fikrlash hodisalarini kuzatish, tahlil qilish, sintez qilish, tahlil qilish va sintez qilish qobiliyatini oshirish. Ona tilining asosiy mazmuni o'quvchilarni quyidagi ko'nikma va malakalarda matn yozish ustida ishlashga undashdir: adabiy asar yozish - matnli g'oya: rasm, hikoya, manzara, odam, hayvon, narsa, voqea va boshqalar. Mavzuni o'qitish metodikasi talabalarga qanday yondashishni, badiiy adabiyotlar bilan tanishishni va ularni tahlil qilishni o'rgatadigan shaxsning ismi bilan bir xil. Aynan shu fan adabiyot darslarini tashkil etishning interaktiv yo'llari, usullari va mashqlarini tanishtiradi, o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini shakllantiradi, idrokklarini kengaytiradi va his-tuyg'ularini tarbiyalaydi. Ona tili va adabiyotining inson psixologiyasiga ta'siri haqida o'ylab, Stiv Ekzuzer shunday tushuntiradi: "dunyoda faqat bitta muammo bor -

odamlar hayotdan ma'naviy qoniqish hissini his qilishlari kerak. Yurak ruhiy hazinalarsiz toshga aylanadi. Ishonchimiz komilki, bu g'oyalar faqat ushbu fanlarni ta'lim darajasiga olib chiqa oladigan san'at sohasidagi malakalilarga yuboriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ona tili (Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik) O'zXTaV. Toshkent - 2019.
2. Lison ut-tayr(Qush tili). Sharofiddin SHARIPOV,f.f.n. Vahob RAHMON O'zRESda xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi nasriy bayoni. "Tafakkur" nashriyoti, Toshkent - 2020.
3. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 jildli. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi", Davlat ilmiy nashriyoti - 2006.
4. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 jildli. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi", Davlat ilmiy nashriyoti - 2006.
5. Ona tili (Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 8-sinfi uchun darslik) O'zXTaV. Toshkent - 2019.